

Extra anpassningar i yrkesämnen

Titel: Extra anpassningar i yrkesämnen

Juni 2019

En projektrapport publicerad för Uppsala kommun

Artikelnummer:

Författare: Emil Holmberg, Maria Larspers & Ida Lektonius

E-post: maria.larspers@skola.uppsala.se

Uppsala kommun

Sammanfattning

Användandet av extra anpassningar i undervisningen är en viktig del i skolans arbete med elever i behov av stöd. Extra anpassningar behövs inte bara i teoretiska ämnen, utan även i yrkesämnen i gymnasieskolan. Elever i behov av extra anpassningar behöver dessutom utveckla strategier för att kunna arbeta självständigt i ett kommande yrkesliv.

Elever med olika diagnoser har ofta problem med att komma igång med sitt arbete, förstå, komma ihåg och följa instruktioner, organisera sitt arbete samt behålla fokus på det de håller på med. För att undersöka behovet av extra anpassningar på Restaurang- och livsmedelsprogrammet gjordes observationer av fem lektionstillfällen och fyra intervjuer med samtliga närvarande elever i en klass i årskurs två i kurserna Matlagning 1 och 2 samt intervjuer med tre gymnasielärare och en komvuxlärare.

Resultatet visar att vissa elever uppvisar behov av tydliga instruktioner, hjälp att komma igång samt hjälp att komma vidare i arbetet. För att möta dessa behov provades sk Mise en place-listor, dvs strukturerade listor där recept brutits ner i små moment, som ofta används i restaurangbranschen. Tanken var att dessa listor skulle ge ökad struktur och tydlighet i arbetet i köket. Genom att få lära sig att skriva egna listor skulle eleverna få en strategi för att bli mer självständiga i ett framtida yrkesliv.

Studien ger inget entydigt resultat när det gäller frågan om Mise en place-listor hjälper elever i behov av extra anpassningar. Såväl elever som lärare uttrycker att listorna är till nytta i arbetet i restaurangköket, men fler studier behövs för att säkerställa att så verkligen är fallet.

Innehållsförteckning

Projektrapport FoU-projekt	1
Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	4
Inledning.....	6
Bakgrund	6
Syfte och frågeställningar.....	9
Syfte	9
Frågeställning	9
Metod	9
Urval.....	10
Metodbeskrivning.....	11
Observation	11
Intervjuer	11
Databearbetning och analys	12
Forskningsetiska principer	12
Resultat.....	12
Observation 1 + Intervju 1	13
Observation 2 + Intervju 2	13
Observation 3	14
Idé om nytt arbetssätt	14
Observation 4 + Intervju 3	14
Observation 5 + Intervju 4	15
Intervju med Komvux-lärare	17
Sammanfattning av resultatet	17
Diskussion	18
Extra anpassningar och diagnoser	18
Varför MEP-lista?	18
MEP-lista – en bra strategi?	18
Användande av MEP-lista – extra anpassning eller ledning och stimulans?.....	18
Svårigheter vid införande av MEP-lista	19
Fler studier behövs	19
Referenser.....	21
Bilagor.....	22
Bilaga 1	22

Bilaga 2	23
Bilaga 3	24
Bilaga 4	25
Bilaga 5	26
Bilaga 6	27
Bilaga 7	28
Bilaga 8	29
Bilaga 9	30
Bilaga 10	31
Bilaga 11	32

Inledning

Gymnasieskolans uppdrag är att möjliggöra för alla elever att nå gymnasieexamen. Elever som går yrkesprogram kan behöva extra anpassningar inte bara i de gymnasiegemensamma ämnena utan även i karaktärsämnena för att nå godkända betyg i samtliga kurser.

Kunskapskraven för betyget E i yrkesämnena medger handledning och samråd med lärare (Skolverket 2011), vilket gör att även elever med svårigheter att planera och genomföra moment självständigt har möjlighet att uppnå detta betyg. För att bli anställningsbar krävs dock oftast att eleven kan arbeta mer självständigt. Därför är det viktigt att elever i behov av anpassningar och mycket handledning får hjälp att utveckla strategier som gör dem mer självgående i arbetslivet.

I vårt arbete som lärare på Uppsala Yrkesgymnasium Ekeby har vi haft ett flertal elever som har behövt extra anpassningar i yrkesämnena för att nå betyget E. Något som emellertid varit väldigt roligt för oss lärare är att vi sedan fått träffa dessa elever ute på arbetsplatser efter avslutad skolgång. Då har de inte bara varit anställningsbara utan även handlett nästa generation elever. Den intressanta frågan är vilka strategier dessa elever fått med sig från skolan som nu gör att de kan fungera väl på en arbetsplats.

I denna studie tittar vi på vilka anpassningar elever i en klass på Restaurang- och Livsmedelsprogrammet visar behov av i kurserna Matlagning 1 och 2. Efter att ha observerat eleverna och sett vilka behov av anpassning de visar tecken på, beslöt vi att prova ett arbetssätt som skulle kunna möta dessa behov och skapa en strategi som eleverna kan ta med sig ut i sitt framtida yrkesliv, nämligen att lära eleverna att använda och själva skapa så kallade *Mise en place*-listor (MEP-listor), som kan beskrivas som recept omvandlade till checklistor (se bilaga 11 och utförligare beskrivning i avsnittet *Idé om nytt arbetssätt* nedan).

Bakgrund

Att ge stöd till elever som behöver detta för att fullfölja sin utbildning är centralt i skolans lagstiftning. Skollagen säger följande:

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. (SFS 2010:800, 3 kap, 3§)

Vidare stipuleras det i skollagen att

[o]m det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 8 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. (SFS 2010:800, kap 3, 5 a§)

Exempel på extra anpassningar kan vara extra tydliga instruktioner, stöd att sätta igång arbetet, hjälp att förstå texter, digital teknik med anpassade programvaror eller anpassade läromedel (Skolverket 2019). Om man som lärare gör anpassningar som riktar sig till hela undervisningsgruppen handlar det emellertid inte längre om extra anpassningar, utan om tillgänglighetsarbete (Wallberg 2018). En extra anpassning ska utgå från ett specifikt kunskapskrav som den enskilde eleven har svårt att utvecklas i riktning mot utan att få den extra anpassningen under en viss tid (Wallberg 2018). Om en lärmiljö är tillgänglig för många elever, minskar behovet av extra anpassningar (SPSM 2017).

En anpassning ska också bara kallas ”extra anpassning” om den riktar sig till en elev som riskerar att inte nå målen för utbildningen. Om en elev behöver en anpassning för att nå ett högre betyg än E, handlar det istället om ”ledning och stimulans” (SPSM 2018).

Kunskapskraven för lägsta godkända betyg (E) i yrkesämnena tillåter samråd med handledare i såväl planering som genomförande (Skolverket 2011), men för att eleven ska kunna arbeta självständigt i ett framtida yrkesliv, krävs att hen är mer självgående än vad kraven för E stipulerar. Det är alltså viktigt att ge sådan ledning och stimulans i yrkesämnena att eleven blir tillräckligt självgående i sitt yrkesutövande för att bli anställningsbar.

Skolinspektionen (2016, s. 8) konstaterar i sin kvalitetsgranskning att det inte finns statistik över elever i behov av extra anpassningar. Att myndigheten inte refererar till annan forskning tyder på att det inte finns så mycket forskning inom detta område. Yngve, Lidström, Ekblad & Hemmingsson (2018) redogör för hur elever i gymnasieskolan upplever stödbehov och i vilken mån de anser att detta behov tillgodosätts. Studien bygger på data från två rapporter, *Teknikstöd i skolan* (Dahlin & Lagerkrans, 2013) och *Vägar till arbete* (Boman, 2014) där 484 elever i behov av anpassningar intervjuats. Yngve et al (2018) konstaterar att det är fler elever på yrkesförberedande program än på studieförberedande program som är i behov av anpassningar. De betonar att det främst är i de akademiska ämnena stödbehoven finns, men visar också att 27,1% av de intervjuade eleverna ansåg sig behöva anpassningar i praktiska ämnen. Författarna går inte närmare in på vilken karaktär dessa behov har. I en av rapporterna

som ligger till grund för studien, framgår emellertid att många elever har problem med exekutiva funktioner som arbetsminne, planering och skapande av struktur för skoldagen och enskilda aktiviteter (Dahlin & Lagerkrans 2013, s. 12).

Exempel på diagnoser som kan leda till problem för elever i skolmiljön är ADHD, ADD, Autism och språkstörning. ADHD (Attention Deficit/Hyperactivity Disorder) innebär svårigheter med uppmärksamhet och impulsivitet. ADD är en undertyp av ADHD där uppmärksamhetsproblem också finns men hyperaktiviteten saknas.

Uppmärksamhetsproblemen leder till svårigheter att komma ihåg instruktioner och organisera sig. Eleverna kan också ha svårt att komma igång. De blir lätt distraherade av yttre stimuli vilket kan leda till att de tappar fokus på det de håller på med och har svårt att återgå till uppgiften. Dessa svårigheter märks tydligast i ostrukturerade miljöer där eleverna förväntas styra mycket själva (Jensen 2017, s. 10-11, 31).

Autism, eller ASD (Autism Spectrum Disorder) innebär svårigheter med samspel och kommunikation samt bundenhet till rutiner och en önskan om förutsägbarhet (Jensen 2017 s. 12). Såväl elever med ADHD, ADD som ASD har svårigheter med de exekutiva funktionerna, som att planera, lösa problem mitt i en situation, anpassa sina handlingar till situationen och hejda oönskade handlingar. Att ha svårt att planera innebär svårigheter att kunna tänka i flera led och bryta ner en arbetsuppgift i olika delmoment. Problemen med de exekutiva funktionerna minskar om skolmiljön präglas av struktur, dvs. fasta rutiner, arbetsuppgifter som delas upp i mindre delar och tydliga, uppdelade instruktioner (Jensen 2017, s. 27-28).

Svårigheter med att komma igång kan bero på att målet inte är tillräckligt tydligt. För elever med ASD är det viktigt att de förstår exakt vad de ska göra medan elever med ADHD har ett behov av att känna att de lyckas ofta och att målet hela tiden är nära. Mycket tydliga instruktioner som är uppdelade i delmoment och går att bocka av, kan vara bra för båda dessa grupper (Jensen 2017, s. 39, 149).

Språkstörning innebär svårigheter med en eller flera aspekter av språket, såsom uttal, grammatik, ordförråd och språkanvändning. Elever med språkstörning har också ofta problem med auditiv perception, dvs. svårigheter att uppfatta det som sägs, nedsatt arbetsminne för språkligt material, dvs. man glömmer lätt det man hör eller läser, behov av längre tid att bearbeta det man hör eller läser, nedsatt uppmärksamhet och koncentration, nedsatt motorik och koordination, svårigheter med planering och nedsatt tidsuppfattning. Det kan också vara

svårt för en elev med språkstörning att ställa rätt frågor när han eller hon inte förstått (Carlberg Eriksson 2016, s. 17, 20f). För att anpassa undervisningen till elever med språkstörning är det viktigt med både muntliga och skriftliga instruktioner, visuellt stöd, struktur samt att begränsa längden på och antalet instruktioner som ges för att kompensera för det nedsatta språkliga arbetsminnet (Carlberg Eriksson 2016, s. 52-55).

Kännedom om dessa diagnoser och hur de yttrar sig ger en förståelse för varför vissa elever behöver extra anpassningar i skolan och för hur en framgångsrik anpassning ser ut. De ovan beskrivna diagnoserna finns representerade bland de elever vi valt att titta särskilt på (se nedan).

Det finns alltså ett behov av extra anpassningar i yrkesämnen i gymnasieskolan, men väldigt lite forskning kring detta. Detta projekt har som mål att bidra till kunskapen om hur man kan anpassa undervisningen i yrkesämnen till elever i behov av detta.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med detta projekt är att studera behovet, användandet och utfallet av extra anpassningar och metoder för ledning och stimulans i yrkesämnen på Restaurang- och livsmedelsprogrammet. I förlängningen kan det leda till att fler elever når målen för utbildningen, uppnår anställningsbarhet och utvecklar strategier för att bli självgående i arbetslivet.

Frågeställning

Syftet har operationaliserats i följande forskningsfrågor:

- a) Vilket behov av extra anpassningar och handledning uppvisar eleverna?
- b) Hur fungerar användandet av Mise en place-listor som en strategi för att öka måluppfyllelsen och göra eleverna mer förberedda för självständigt arbete i yrkeslivet?

Metod

De metoder som använts är observation och semistrukturerade intervjuer. Det finns flera skäl att kombinera dessa två metoder. Genom observationer kan forskaren studera vad som händer i en situation, men för att skapa en djupare förståelse behövs även möjlighet att samtala och ställa frågor som i intervjuer (Aspers 2011, s. 111). Samtidigt beror forskarens tolkning av det

respondenterna säger i en intervju i hög grad på forskarens förförståelse av dessas verklighet. Om forskaren har observerat ett händelseförlopp som respondenten beskriver i intervjun, skapas en helt annan förståelse än om forskaren bara lyssnar till respondentens ord (Aspers 2011, s. 113). Det kan också vara så att ”människor ... säger en sak, men gör en annan” eller inte har förmågan att uttrycka allt i ord (Aspers 2011, s. 113). För denna studies syfte var det därför intressant att studera både vad som faktiskt hände i undervisningssituationen och hur elever och lärare uppfattade detta.

Enligt Aspers är det viktigt att vara väl förtrogen med det ”fält” man ska studera, dvs. i vårt fall kökslektioner (2011, s. 108). Det kan i många fall kräva s. k. deltagande observation, där forskaren aktivt deltar i aktiviteter på samma villkor som de personer man vill studera för att inte riskera att utgå från sin egen förförståelse (ibid. s. 108f). Genom att de flesta observationerna genomfördes av bagerilärarna i projektet, som har egen erfarenhet av liknande undervisning, var detta inte nödvändigt, eftersom de redan hade en god förståelse av fältet. Observationen innebar att lärarna studerade vad som hände och vad som sades på de observerade lektionerna. Anteckningar fördes på observationsscheman (se bilaga 1-2).

För att fördjupa förståelsen av det som observerats, genomfördes alltså även semistrukturerade intervjuer. Fördelen med denna metod, är att den möjliggör ett fokus på vissa specifika frågor genom att samma frågor ställs till samtliga respondenter, samtidigt som det finns möjlighet till uppföljning av de svar som ges, vilket ökar möjligheten att förstå hur respondenterna tänker (Aspers 2011, s. 143).

Som intervjuare är det viktigt att vara medveten om att man inte kan undgå att påverka sina respondenter i intervjusituationen, eftersom denna är ett samspel mellan två parter (Kvale & Brinkmann 2014, s. 213ff). Detta gäller även observationer – genom att finnas med i ett forskningsfält påverkar den som observerar detta i högre eller lägre grad (Aspers 2011, s. 116). Detta måste man ta hänsyn till i sin analys.

Urval

Vi valde att studera en klass på Restaurang- och livsmedelsprogrammet i årskurs 2, där elever både från det nationella programmet och från introduktionsprogrammet ingår. För att inte peka ut någon, intervjuade vi samtliga elever i gruppen (13 st). Antalet närvarande elever vid de olika observationstillfällena varierade mellan åtta och elva elever. Tre olika gymnasielärare samt en komvux-lärare intervjuades.

Metodbeskrivning

Observation

Eleverna i gruppen observerades vid upprepade tillfällen (september 2018, november 2018, december 2018, februari 2019, april 2019 samt maj 2019). Som stöd för observation nr 1, 2 och 3 användes ett observationsschema (bilaga 1) som fokuserade på synliga uttryck för huruvida eleverna förstått respektive lärares instruktioner, i vilken mån de lyckades följa dem, om de visste vad de skulle göra vid olika tidpunkter, om de uppvisade ett undvikande beteende samt om de uppvisade tecken på behov av andra anpassningar.

Den lärare som undervisade gruppen vid observationstillfällena observerades också enligt ett observationsschema (bilaga 2), där fokus låg på hur läraren uppmärksammade behov av anpassningar, genomförde anpassningar samt följde upp anpassningar. Vid varje observationstillfälle deltog två lärare från projektet, varav den ena fokuserade på eleverna och den andra på läraren. Observation 4 och 5 genomfördes på liknande sätt av två lärare från projektet, men vid dessa tillfällen låg fokus på elevernas användande av en s.k. Mise en place-lista (MEP-lista) (se bilaga 11) som tagits fram för att skapa mer struktur och tydlighet för eleverna (se mer om detta nedan).

Intervjuer

I anslutning till observationstillfälle 1, 2, 4 och 5 (september 2018, november 2018, februari 2019 samt april 2019) intervjuades samtliga deltagande elever och den lärare som undervisat gruppen vid detta tillfälle. Intervjuerna var halvstrukturerade, dvs. följde i huvudsak en intervjuguide som tagits fram för varje tillfälle (bilaga 3-6), men gav också möjlighet till följdfrågor och att frågorna ställdes i den ordning det passade respektive elev och lärare. Fokus för den första intervjun var hur eleverna upplevt lektionstillfället – vad som upplevts som svårt respektive lätt och i vilken mån lärarens instruktioner varit tillräckliga för att eleven skulle förstå vad hen skulle göra och hur de aktuella momenten skulle utföras (bilaga 3). Vid den andra intervjun togs samma frågor upp, men eleverna fick även berätta hur de upplevt att deras APL (arbetsplatsförlagt lärande) fungerat (bilaga 3 och 4). Den tredje intervjun fokuserade på hur eleverna upplevde användningen av en MEP-lista som tagits fram för att erbjuda mer struktur och tydlighet i arbetet (bilaga 5 och 11), och vid den fjärde intervjun låg fokus på elevernas upplevelse av att skriva en egen MEP-lista och sedan arbeta efter den (bilaga 6). Undervisande lärare intervjuades vid samma tillfällen för att ge sin upplevelse av hur lektionerna fungerat och vid tillfälle tre och fyra huruvida MEP-listan var till nytta för eleverna i deras arbete (bilaga 3-6). Eftersom en annan lärare tog över undervisningen i restaurangköket dagen efter det sista observationstillfället intervjuades även den läraren

angående elevernas användande av MEP-listorna och hans uppfattning om nyttan med dessa (bilaga 7). Slutligen intervjuades även en Komvux-lärare som använder MEP-listor i sin undervisning (bilaga 8). Alla intervjuer spelades in.

Databearbetning och analys

Efter varje observation redovisades, diskuterades och analyserades resultatet muntligt i utvecklingsgruppen. Analysen låg sedan till grund för nästa steg i arbetet, till exempel om fler observationer av samma grupp behövdes eller om en viss anpassning skulle provas inför nästa observation.

Intervjuerna avlyssnades och analyserades genom kategorisering av innehållet i elevernas och lärarnas intervjusvar (Kvale & Brinkmann 2014, s. 241).

Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet har formulerat fyra krav på en etisk forskningsstudie. Det första är informationskravet. För att möta detta krav har vi informerat våra respondenter både skriftligt och muntligt om studiens syfte, vad de förväntas bidra med, att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan avbryta sitt deltagande i studien (bilaga 9 och 10) (Vetenskapsrådet 2017, s. 7). I samband med den skriftliga informationen bad vi även om respondenternas skriftliga samtycke för att möta Vetenskapsrådets krav på samtycke (Vetenskapsrådet 2017, s. 9). Det tredje kravet handlar om konfidentialitet, dvs. att ingenting publiceras som kan röja identiteten på deltagarna i studien (Vetenskapsrådet 2017, s. 12). För att tillmötesgå detta krav används fingerade namn i studien. Fjärde kravet som Vetenskapsrådet ställer, slutligen, är nyttjandekravet som innebär att det insamlade materialet endast får användas till det forskningssyfte som beskrivits, dvs. detta forskningsprojekt, och inte i kommersiellt eller annat syfte (Vetenskapsrådet 2017, s. 14). Materialet kommer att förstöras när rapporten publicerats. För att inte peka ut någon elev som i behov av anpassning, vilket skulle kunna vara känsligt och påverka elevens självbild negativt, valde vi att intervjua samtliga närvarande elever i klassen vid samtliga tillfällen.

Resultat

I detta avsnitt beskrivs resultatet av observationerna och intervjuerna med lärarna och eleverna. De elever som är särskilt intressanta att studera utifrån behovet av extra anpassningar har fått fingerade namn: Tim, Ali, Robin och William. Övriga elever namnges inte alls. Tim har ADHD och går på introduktionsprogrammet (dvs. har inte tillräckliga betyg

från grundskolan för att komma in på ett nationellt program). Ali har ingen diagnos, men arbetar väldigt långsamt. Även han går på introduktionsprogrammet. Robin går på Restaurang- och Livsmedelsprogrammet och har ett flertal diagnoser, bl a ADHD och autism. William går också på Restaurang- och Livsmedelsprogrammet och har en språkstörning.

Observation 1 + Intervju 1

Den första observationen ägde rum på en lektion där eleverna skulle göra en potatiskaka efter recept, steka kött samt göra en emulsionssås. Läraren visade hur de skulle göra såsen.

Observationen visade att Tim hade ständigt behov av att läraren fanns i närheten för att stötta, få honom att komma i gång och leda honom vidare i arbetet, medan en annan elev (William) visade sig iaktta flera elevers arbete med ett visst moment innan han försökte göra det själv.

Eleverna uttryckte i intervjuerna att de tyckte bäst om när läraren visade ett moment.

Ibland tog han [läraren] oss och visade oss alla i grupp vad vi skulle göra. Det är lättare när man har sett också hur han gör, då vet man själv hur man ska göra. (William)

Att själva läsa och följa ett recept upplevdes som svårare. Detta visade sig bland annat i att flera elever upplevde ett obekant och förmodat ”svårt” moment som att göra en emulsionssås som lättare än att göra en potatiskaka efter ett recept, eftersom läraren visade tydligt hur emulsionssåsen skulle göras.

Observation 2 + Intervju 2

Vid den andra observationen var eleverna indelade i grupper som ansvarade för olika stationer i köket, som kött, fisk och kallskänk. Tim var inte med. William ställde många frågor till en annan elev i gruppen. Gruppen tilldelade honom enkla uppgifter som att krydda köttgrytan och hacka lök. Ali arbetade tillsammans med en duktigare elev som styrde hela genomförandet av momenten och använde Ali mer eller mindre som springpojke. Robin arbetade på bra.

Intervjuerna denna gång handlade till stor del om elevernas arbetsplatsförlagda lärande, APL, som just avslutats. Flera elever nämnde att det var lätt att veta vad man skulle göra eftersom det fanns listor på alla moment på papper eller white board.

De har också ett papper, eller ett schema, typ, att de har vad som ska göras, men ibland, när de ligger bra till på det som ska göras idag, så förbereder de till en annan dag (Tim)

Det Tim troligen talar om här, är en sorts Mise en place-lista som ofta används i restaurangbranschen (se mer i avsnittet *Idé om nytt arbetssätt* nedan). Han upplevde alltså ett stöd i att det fanns en lista på det som skulle göras.

Observation 3

Den tredje observationen genomfördes när eleverna lagade mat i restaurangköket åt betalande gäster för första gången. Eleverna var indelade i olika stationer som kött, kallskänk och fisk. Två elever som deltog i denna lektion deltog mindre aktivt i samarbetet än de övriga: Robin lät övriga elever i gruppen arbeta men hade synpunkter på vilken kniv de skulle använda. Han gjorde inte mycket och tittade ofta på sin mobiltelefon. Tim förstod inte vad han skulle göra från början och kom inte igång. Efter fem minuter började han fråga läraren istället för att samarbeta med gruppen. När han gjort ett moment stod han och pratade i tio minuter. Efter att läraren visat hur han skulle skära upp pannkaka, gjorde han det. Han blev stående så fort han inte visste exakt vad han skulle göra. Det var inte så mycket kommunikation mellan eleverna i de olika grupperna. William och Ali var inte närvarande.

Idé om nytt arbetssätt

Efter observation 3, som visade att vissa elever har svårt att veta vad de ska göra i en situation med flera rätter som ska tillagas i grupp, beslöts att prova att ge eleverna en s.k. *Mise en place* (MEP)-lista inför nästa tillfälle då de skulle laga en restaurangmeny åt betalande gäster. En sådan lista kan beskrivas som recept omvandlade till checklistor.¹ De olika rätterna bryts ner till små moment, som t ex skala lök, hacka lök, fräsa lök osv. Detta är ett arbetssätt som används av flera restauranger i branschen, men som inte provats av lärarna på skolan i denna form. Tanken bakom detta försök var att tydliga instruktioner är avgörande för att alla elever ska kunna arbeta självständigt. Genom att förbättra instruktionerna i form av en MEP-lista, skulle de bli tydligare och lättare att följa och underlätta för eleverna att arbeta självständigt. Att lära sig att skriva egna MEP-listor skulle kunna bli en strategi för att bli självgående på de arbetsplatser som inte använder sådana listor.

Observation 4 + Intervju 3

Den fjärde observationen genomfördes också i restaurangköket, när eleverna lagade en restaurangmeny åt betalande gäster. Till sin hjälp fick de denna gång en MEP-lista som förberetts av oss utifrån den meny restauranglärarna tagit fram. Vi gick igenom listan med varje grupp. Grupperna önskade ännu mer tydlighet genom att dela upp listan till de olika stationerna eftersom de upplevde att det blev för mycket information med allt på samma lista.

Observationen visade att två grupper inte använde MEP-listan alls, i ett fall för att gruppleadaren inte ville använda den och i det andra fallet för att gruppen tappade bort listan.

¹ *Mise en place* är ett franskt uttryck som betyder "lagt på plats". Det handlar om att som kock plocka fram och förbereda allt som behövs innan man börjar själva matlagningen (Professional secrets 2019). Detta kan göras med eller utan skrivna listor.

Kommunikationen och samarbetet i de grupper som använde listan fungerade bättre än vid föregående observationstillfälle. William förlitade sig på en kamrat för att veta vad han skulle göra trots att han hade kunnat titta på listan själv. Ali kom sent och deltog därför inte så mycket i arbetet. Tim fungerade mycket bättre än vid tidigare observationstillfällen – han tittade mycket på listan, klarade att göra flera saker samtidigt, strök det han gjort och kollade av med övriga gruppen vad de gjorde. Robin använde inte listan.

Intervjuerna med eleverna visade att sju av elva deltagande elever tyckte att MEP-listan fungerade bra. Den gav bättre struktur, man förstod bättre vad man skulle göra, man uppskattade att kunna bocka av det som var gjort och man såg vad som var kvar att göra.

Det var smidigare, för då kunde man göra en punkt snabbt och sen gick man vidare till nästa när man håller på med en, så då blir det automatiskt att man gör två saker samtidigt, och sen ... stryker när man är klar (Tim)

Tre elever sa sig inte ha använt den så mycket och en elev menade att den inte gjorde någon skillnad – det blev ändå så att de andra eleverna frågade henne (eleven) vad de skulle göra. En majoritet av eleverna upplevde att de behövde ställa färre frågor till läraren än vanligt och några elever uttryckte att frågorna ändrade karaktär från *vad* till *hur* de skulle göra olika saker.

Intervjun med läraren visade att hon upplevde att det var de duktiga eleverna som tog till sig arbetssättet och hade nytta av det. Hon tolkar det som att de svagare eleverna behöver mer tid för att ta till sig ett nytt arbetssätt. Tim, som behövt mycket stöd tidigare, tyckte hon dock fungerade bättre än vanligt, men i övrigt tyckte hon inte att eleverna var mer aktiva än de brukar vara.

Observation 5 + Intervju 4

Inför nästa observationstillfälle fick eleverna skapa sin egen MEP-lista utifrån den meny och de recept läraren försåg dem med. Två av oss fanns med som stöd för eleverna och läraren vid skrivandet av MEP-listorna på måndagen. Eleverna förväntades sedan ta med sig sina listor till restaurangköket de följande dagarna.

Tisdagen efter skrivandet av listorna var det en lektion som skulle användas som förberedelse för onsdagens restaurangköksarbete. Eleverna arbetade återigen i grupper på olika stationer, som kött, fisk och kallskänk. Observationen visade, att på tisdagens lektion användes inte listan över huvud taget, utan läraren gav muntliga instruktioner om vad som behövde förberedas eftersom elever ur årskurs ett redan gjort vissa delar av förberedelserna. På onsdagen fick vi påminna eleverna om att använda listan. Undervisande lärare nämnde inte

listan, kanske på grund av att hon förväntade sig att vi skulle driva arbetet med denna som vi gjorde vid det föregående observationstillfället. Det blev rörigt eftersom alla eleverna inte var närvarande vid alla tre tillfällena och på grund av att listorna var svåra att få fram på onsdagen, men de användes.

Intervjuerna med eleverna visade att några elever tyckte att det fungerade bra att själv skriva MEP-listan utifrån recepten, medan andra uttryckte att de hade svårt att förstå vad de skulle skriva till en början. Hälften av eleverna såg en fördel i att skriva den själv. Någon elev efterlyste en tydligare genomgång av de olika rätterna före skrivandet samt tyckte att det vore bättre att skriva på en white board än på papper. De flesta eleverna upplevde den egenhändigt skrivna MEP-listan som en tillgång i arbetet i restaurangköket. Fyra av åtta deltagande elever sa sig använda listan aktivt, medan två fick instruktioner av en annan elev som utgick från listan. Tim fick bara göra sallad, så han hade inte nytta av listan och en elev glömde bort listan. Sju av åtta elever uttryckte att MEP-listan underlättade arbetet i köket. Två elever som uppvisat tecken på osjälvständighet vid tidigare observationer, uttryckte att de kände sig mer förberedda (William) och att arbetet gick lättare och snabbare (Ali).

Intervjuaren: Att du hade skrivit listan innan, hjälpte det?

Ja, jag visste ju vad jag skulle göra innan jag kom (William)

Det hjälpte faktiskt jättebra. När jag läste på listan då förstod jag hur jag skulle göra och så ... listan förkortar, och då går arbetet snabbare [jämfört med att läsa i receptet] (Ali)

En elev tyckte att listan gav henne stöd i att fördela uppgifter till övriga i gruppen. Andra elever uttryckte att listan gav dem bättre koll på vad de skulle göra och i vilken ordning samt en bättre överblick över arbetet. Några elever menade att listan gjorde att samarbetet i gruppen fungerade bättre än vanligt. Fem av åtta elever tyckte att det var bra att de fått skriva listan själva, eftersom de då hann tänka igenom maträtterna på ett annat sätt, blev mer förberedda samt kunde få koll på detaljer som storlek på rotfruktsbitar och liknande.

Läraren uttryckte att hon trodde att eleverna hade hjälp av listan. Hon nämnde särskilt William, som arbetade mycket mer självständigt än han gjort tidigare. Läraren menade att det bara finns fördelar med att använda MEP-listor på det här sättet, men att det behöver avsättas tid i schemat om eleverna ska skriva dem själva. Hon ansåg också att man behöver hitta ett system för hanteringen av listorna, så att de är åtkomliga även vid elevers sjukdom eller om någon glömt sin lista hemma.

Den lärare som tog över undervisningen i restaurangköket dagarna efter observation 5, bekräftade att eleverna fortsatte att använda listorna. Han menade att de elever som är duktiga på att läsa och skriva använde dem mest. Ali och William var inte närvarande, men Tim hade nytta av sin lista. Enligt läraren hade han fortfarande många frågor, men han hade ett stöd i listans struktur och visste mer vad han skulle fråga om än vid tidigare lektionstillfällen. Denna lärare ser en stor vinning i att arbeta efter den här typen av detaljerade listor i restaurangköket, i synnerhet för den här elevgruppen där det finns elever som inte är så självgående. De elever han har i årskurs 3 har kommit så långt att de gör egna handskrivna listor inför dagens arbete.

Intervju med Komvux-lärare

Komvux-läraren berättar att han introducerat detaljerade MEP-listor i sin undervisning eftersom han är van att arbeta så i sitt yrkesliv. Fördelarna han ser med MEP-listor är att det blir tydligt vad man ska göra, vad som är gjort och att det är lätt att lämna över till de personer som kommer efter, om man t ex är sjuk dagen efter. När han introducerar en ny lista går han igenom den och recepten på morgonen. Eleverna uppskattar listorna, främst för att de alltid vet vad de ska göra dagen efter. Komvux-läraren ser att elever som behöver mycket handledning fungerar bättre när de använder MEP-listorna. De ställer många frågor, men det blir annorlunda frågor som visar att de har mer kontroll över vad de ska göra.

Sammanfattning av resultatet

Sammanfattningsvis kan konstateras att de behov av extra anpassningar som visat sig hos de elever vi observerat och intervjuat framför allt handlar om tydliga instruktioner, hjälp att komma igång samt hjälp att komma vidare i arbetet. För att erbjuda en strategi för detta, introducerades sk MEP-listor som förtydligar recept och lärarinstruktioner på ett strukturerat sätt. Observationerna av kökslektioner där MEP-listor använts, visar inget entydigt resultat, men intervjuerna med såväl elever som lärare visar att majoriteten anser att MEP-listor är en hjälp i arbetet i restaurangköket, och hälften av eleverna samt läraren såg en fördel i att skriva dem själv. Tim verkade ha nytta av MEP-listan vid första observationstillfället och William vid det andra, när han varit med och skrivit listan själv. Robin började aldrig använda listan aktivt, men Ali uttryckte att den hjälpte honom att veta vad han skulle göra. En Komvux-lärare som sedan tidigare använder MEP-listor i sin undervisning ser stora fördelar i att eleverna vet vad de ska göra och eleverna i behov av mycket handledning får bättre kontroll över sitt arbete.

Diskussion

Extra anpassningar och diagnoser

Resultatet av studien visar att elever i yrkesämnena kan ha behov av tydliga instruktioner, hjälp att komma igång, hjälp att komma vidare i arbetet, möjlighet att studera kamraters arbete innan man gör något själv samt möjlighet att ställa många frågor till lärare och andra elever. Det stämmer väl med de behov av anpassning som elever med ADHD, ADD, ASD samt språkstörning har enligt litteraturen. Denna betonar vikten av struktur, tydliga, detaljerade instruktioner, såväl muntliga som skriftliga instruktioner samt visuellt stöd för att kompensera för elevernas svårigheter (Jensen 2017, s. 27-28, 39, 149; Carlberg Eriksson 2016, s. 52-55).

Varför MEP-lista?

Introducerandet av MEP-listan sprang fram ur behovet av att ge elever en tydlig struktur, tydliga instruktioner, möjlighet att bocka av det man gjort samt skapa en strategi för att göra eleverna självgående i arbetslivet. Hypotesen var att genom att bryta ner recept i mindre, tydliga moment uppnås tydligheten, och genom att skriva dessa moment i en mall uppnås både tydlighet och struktur samt en möjlighet att bocka av avklarade moment. Genom att eleverna får skriva listorna själva, blir de mentalt förberedda inför kommande lektioner samt lär sig en strategi för att bli självgående i ett framtida yrkesliv. MEP-listor används på många håll i restaurangbranschen, och lärarna på skolan har uppmanat elever i årskurs tre att skriva egna listor för hand på morgnarna inför dagens arbete. Det har emellertid inte funnits något strukturerat arbete med MEP-listor för elever i årskurs ett och två.

MEP-lista – en bra strategi?

Resultatet av studien ger inget entydigt svar på frågan om huruvida användandet av MEP-listor verkligen ger eleverna den tydlighet och struktur de behöver eller om skrivandet av egna MEP-listor är en bra strategi för framtiden. Observationerna ger ett visst stöd för att listorna hjälpt elever som annars haft svårt att arbeta självständigt men i intervjuerna med lärare och elever framträder en bild av att majoriteten av eleverna anser att det är ett arbetssätt som ger struktur, mental förberedelse, överblick och kontroll över vad som ska göras, vilket underlättar elevernas arbete.

Användande av MEP-lista – extra anpassning eller ledning och stimulans?

Projektets syfte var att studera behovet av extra anpassningar i yrkesämnena och hitta fungerande sådana som också kan ge eleverna strategier för att bli självgående i ett framtida yrkesliv. Introducerandet av MEP-listan var ett försök att stötta elever som är i stort behov av

tydlighet och struktur. Användandet av MEP-lista vid lektionstillfället och skrivande av egen MEP-lista kan ses som en extra anpassning för de elever som annars skulle ha svårt att uppnå kunskapskraven för kursen Matlagning 2 på Restaurang- och livsmedelsprogrammet, eftersom de lätt blir stående och inte gör någonting eller bara gör ”lätta” moment utan mycket tydliga instruktioner.

Intressant var emellertid, att detta arbetssätt uppskattades minst lika mycket av de elever som från början inte tycktes ha behov av anpassning av undervisningen. Användandet och skrivandet av MEP-lista är något som riktades till samtliga elever och visade sig upplevas positivt av de flesta eleverna, vilket gör att det snarare bör ses som en bra metod för ledning och stimulans som ges till alla elever. Det ligger ingen motsättning i detta, utan det bekräftar synen att god, tillgänglig undervisning för alla minskar behovet av extra anpassningar (SPSM 2017). Att lära eleverna att skriva egna MEP-listor bör också ses som ledning och stimulans, eftersom det främst syftar till att göra eleverna mer självständiga i sitt arbete och mindre beroende av handledning från läraren, vilket är mer avgörande för högre betyg än för E.

Svårigheter vid införande av MEP-lista

Svårigheter som uppstod vid införandet av arbete med MEP-listan, var att elever glömde bort att använda listan, att den försvann under lektionen och att den var svår att hitta när det var dags att använda den någon dag efter skrivandet av listan. Det uppstod också oklarhet om vem som skulle driva användandet av listan – vi eller ordinarie lärare? Denna oklarhet kan ha orsakat att ordinarie lärare inte aktivt hänvisade till listan i sina instruktioner och kommentarer, vilket kan ha bidragit till en viss förvirring hos eleverna, som i sin tur kan ha bidragit till att de inte använde listan lika mycket som de hade kunnat göra.

Om man vill arbeta framgångsrikt med elevers skrivande av MEP-listor behövs troligen ett system för att hantera dem, kanske digitalt, där både lärare och elever har tillgång till de skrivna listorna så att de inte försvinner på vägen. Läraren måste också vara tydlig och utgå från listorna i sin undervisning.

Fler studier behövs

Vi hade endast möjlighet att prova användandet av MEP-lista vid två tillfällen, först ett med en färdigskriven MEP-lista och därefter ett tillfälle när eleverna själva skrev sina listor med hjälp av lärarna i projektet. En lärare uttryckte i en intervju, att hon upplevde att de duktiga eleverna tog till sig arbetssättet snabbt, medan de elever som kanske behöver det bäst, behöver mer tid för att lära sig det. Det hade varit mycket intressant att följa eleverna i en

längre process, vid ungefär tio tillfällen när de både fått skriva sin egen MEP-lista och sedan arbeta utifrån den. Då hade vi fått ett bättre underlag för att bedöma om användande av egna MEP-listor har den potential vi tror att det har, nämligen att ge samtliga elever strategier för att skapa sin egen struktur och tydlighet och därmed bli självgående i arbetslivet. För att säkerställa detta, behövs fler studier.

Referenser

- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder*. 2:a upplagan. Liber.
- Boman, A (2014). *Vägar till arbete. Slutrapport*. Hjälpmiddelsinstitutet.
- Carlberg Eriksson, E. (2016). *Språkstörning - en pedagogisk utmaning. Ett stödmaterial för dig som möter tonårselever*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.
- Dahlin, E. & Lagerkrans, E. (2013). *Teknikstöd i skolan*. Slutrapport. Hjälpmiddelsinstitutet.
- Jensen, L. (2017). *Inkluderingskompetens vid adhd & autism*. Be My Rails Publishing.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3:e upplagan. Studentlitteratur.
- Professional Secrets (2019). <http://www.professionalsecrets.se/sv/ps/ps-university/chef-de-commis/om-koksredskap/om-mise-en-place/>
- SFS 2010:800. *Skollagen*. Utbildningsdepartementet.
- Skolinspektionen (2016). *Skolans arbete med extra anpassningar – Kvalitetsgranskningsrapport*. 2015:2217
- Skolverket (2011). Läroplan, program och ämnen i gymnasieskolan/Matlagningkunskap <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DMAL%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3>
- Skolverket (2019) <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/extra-anpassningar-och-sarskilt-stod>
- SPSM (2017) <https://www.spsm.se/stodmaterial-extra-anpassningar/start/fordjupning/tillganglig-larmiljo/>
- SPSM (2018) <https://www.spsm.se/stod/fraga-en-radgivare/fragor-och-svar/fragor-och-svar/nar-ar-det-extra-anpassning-och-nar-ar-det-ledning-och-stimulans/>
- Wallberg, H. (2018) <https://specialpedagogen.blog/2018/02/25/rattssakra-extra-anpassningar/>
- Yngve, M., Lidström, H., Ekbladh, E. & Hemmingsson, H. (2018) Which students need accommodations the most, and to what extent are their needs met by regular upper secondary school? A cross-sectional study among students with special educational needs. *European Journal of Special Needs Education*, DOI: 10.1080/08856257.2018.1501966

Bilagor

Bilaga 1

Observationsschema

Elev

följer inte lärarens instruktion

uppvisar ett undvikande beteende

visar tecken på att inte förstå vad hen ska göra

visar tecken på att missförstå instruktion

annat

Bilaga 2

Observationsschema

Läraren

uppmärksammar behov av anpassning:

gör anpassning:

följer upp anpassning:

Bilaga 3

Intervjuguide lärare

- Gjorde du några aktiva val i planeringen av lektionen med tanke på uppgiften och/eller gruppen? Vilka i så fall?
- Är du nöjd med genomförandet av lektionen? Varför, varför inte?
- Finns det någon/några elever i gruppen som du ser behöver extra anpassningar? Varför? På vilket sätt?
- Gjorde du några medvetna anpassningar för någon individ idag?
- Vilket resultat fick respektive anpassning? Dvs klarade eleven att genomföra uppgiften med hjälp av anpassningen? Hur självständigt kunde eleven arbeta?
- Ser du några problem med anpassningen ur ett branshperspektiv?

Intervjuguide elever

- Vad var enkelt idag?
- Vad var svårt idag?
- Var det tydliga instruktioner så att du förstod vad du skulle göra?
- Hade du behövt mer hjälp av läraren?
- Vilken sorts hjälp i så fall?
- Har du någon arbetslivserfarenhet?

Bilaga 4

Intervjufrågor till eleverna efter APL

Vad har du lärt dig?

Vad kan du nu som du inte kunde före APL?

Vem hade du som handledare? Flera?

Hur visste du vad du skulle göra?

Hur fick du instruktioner?

Fungerade det bra? Varför/varför inte?

Vad var bra på APL-platsen?

Vad var dåligt på APL-platsen?

Skulle du rekommendera APL-platsen till någon annan? Varför/varför inte?

Bilaga 5

Intervjuguide lärare

- Hur upplevde du lektionen?
- Var det någon förändring på frågorna från eleverna idag?
- Var eleverna mer aktiva än vanligt?
- Är du nöjd med genomförandet av lektionen idag? Varför, varför inte?
- Fördelar nackdelar med listan?
- Var eleverna mer självgående idag?
- Hjälpte listan alla elever eller bara vissa?
-

Intervjuguide elever

- Vad tycker du om listan?
 - Hjälpte den eller stjälpde den?
- Vad var enkelt och vad var svårt idag? (Området produkter och samarbete)
- Var det tydliga instruktioner (listan) så du förstod vad du skulle göra?

Fråga som lades till under intervjun med eleverna:

Känner du att det behövdes en tydligare förklaring på tecknen på listan?

Bilaga 6

Intervju skriva MEP-lista

Intervjuguide lärare

- Hur var lektionen med att skriva listan upplevde du (måndag)?
- Skapandet av listan tillsammans med eleverna hjälpte det eller stjälpde det?
- Hur upplevde du prepp lektionen?
- Är du nöjd med genomförandet av lektionen idag? Varför, varför inte?
- Fördelar nackdelar med listan?
- Är detta ett arbetssätt som du skulle vilja fortsätta med?

Intervjuguide elever

- Skriva lista hur gick det?
 - Svårigheter?
 - Hjälpte skrivandet av listan dagens arbete?
 - Är detta ett arbetssätt som du skulle vilja fortsätta med?
Skriva egen lista/ få en färdig lista.
- Hur var samarbetet i gruppen? Arbetade ni efter listan?
- Hur tycker du det var att arbeta efterlistan
 - Bra ?
 - Dåligt?

Bilaga 7

Uppföljning MEP lista lärare v14-15

- Vad tycker du om listorna?
- Använde eleverna listorna på dina lektioner?
Vi tänker mest på eleverna T, W och A.
- Underlättade det i så fall?
På vilket sätt då?

Bilaga 8

Intervju Komvuxlärare

- Hur jobbar du med listor?
- Hur ser de ut?
- Vem skriver listorna?
- Varför började du med listor
- Vilka fördelar ser du med listorna?
- Var det svårt för eleverna att börja jobba med lista

Bilaga 9

Information om studie

Vi, Emil Holmberg, Ida Lektonius och Maria Larspers, har fått pengar för att studera hur lärare undervisar och gör extra anpassningar i sin undervisning. Som lärare gör man ofta anpassningar utan att tänka så mycket på det, och utan att alltid utvärdera effekten av dem. För att kunna hjälpa eleven att utveckla strategier för att klara sig utan anpassningarna, behöver man som lärare bli medveten om vilka anpassningar man faktiskt gör, vilken effekt de får och hur man kan medvetandegöra eleven om detta.

Vi tänker främst titta på läraren – hur han eller hon gör för att undervisa och hjälpa alla elever. Men vi vill också intervjua elever om hur de upplever lektionerna i köket. Intervjuerna kommer att spelas in och sedan analyseras.

Vi kommer att skriva en rapport om vad vi får fram i vår undersökning. Inga namn kommer att nämnas i rapporten utan alla kommer att vara anonyma. Alla inspelningar av intervjuer kommer att förvaras så att obehöriga inte kan komma åt dem. Det inspelade materialet kommer bara att användas till denna studie och sedan förstöras.

Om du vill ställa upp och låta dig observeras och intervjuas av oss, blir vi mycket tacksamma. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Emil Holmberg
Ida Lektonius
Maria Larspers

- Jag samtycker till att delta i undersökningen
- Jag samtycker inte till att delta i undersökningen

Datum

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Bilaga 10

Information om studie

Vi, Emil Holmberg, Ida Lektonius och Maria Larspers, har fått pengar för att studera hur lärare undervisar och gör extra anpassningar i sin undervisning. Som lärare gör man ofta anpassningar utan att tänka så mycket på det, och utan att alltid utvärdera effekten av dem. För att kunna hjälpa eleven att utveckla strategier för att klara sig utan anpassningarna, behöver man som lärare bli medveten om vilka anpassningar man faktiskt gör, vilken effekt de får och hur man kan medvetandegöra eleven om detta.

Vi tänker främst titta på läraren – hur han eller hon gör för att undervisa och hjälpa alla elever. Men vi vill också intervjua dig som lärare om hur du upplever lektionerna i köket. Intervjuerna kommer att spelas in och sedan analyseras.

Vi kommer att skriva en rapport om vad vi får fram i vår undersökning. Inga namn kommer att nämnas i rapporten utan alla kommer att vara anonyma. Alla inspelningar av intervjuer kommer att förvaras så att obehöriga inte kan komma åt dem. Det inspelade materialet kommer bara att användas till denna studie och sedan förstöras.

Om du vill ställa upp och låta dig observeras och intervjuas av oss, blir vi mycket tacksamma. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Emil Holmberg
Ida Lektonius
Maria Larspers

- Jag samtycker till att delta i undersökningen
- Jag samtycker inte till att delta i undersökningen

Datum

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Bilaga 11

MISE EN PLACE – ett franskt uttryck som betyder ”allt på plats”

	Lök, skala, hacka	BROWNIE	
	Koka grönsaksfond	Brownie, baka , kyla, skära	
	Plocka örter, hacka vitlök	Mandel karamelisera	
	Koka soppa	Saltkolaglass, koka, frysa	
	Skära krutonger	Garnityr	
	Riva Cheddarost	ÄPPELKAKA, SKÅNSK	
	SKALDJURSSALLAD	Kavring, riva	
	Hänga av räkor	Äpplen, skala, skära	
	Pilgrimsmussla, plocka, bräcka	Montera kaka, baka, skära	
	Smörsås, koka grund, tempa smör	Vaniljkräm, koka, (spritsa/markera)	
	Hacka gräslök	Äppelchips, skiva, torka	
	Tomater, dela, markera		
	Sallad, plocka, skölja, markera		
	Plocka örter,		
	Fänkål, hyvla på mandolin		
	EKEBY ISTERBAND	SALLADSBUFFÈ	
	Isterband, picka, steka, markera	Vinigrette, göra, lägga	TA FRAM UR FRYS
	Bechamel, koka, markera	sallad, blanda, lägga	
	Rödbetor, koka, skala, skära, sylta	sallad, blanda, lägga	
	Senap, markera på sprits		
	Kruspersilja, hacka		
	Morot, skala, blancha, skära		
	Blomkål, skala, dela, blancha		
	Potatis, koka, dela		
	KYCKLING BRÄSERAD		
	Kyckling, stycka, banka, fylla, rulla		HÄMTA HOS KERSTIN
	Kyckling, mjöla, bryna, bräsera		
	Portvinssås, reducera, smöra		
	Rotselleri, skala, skära, koka	Smör, vispa, lägga,	
	Potatis, skala, skära, koka,	Färskost, smaka upp, lägga	
	Puréa, smaka upp, markera		
	Morot, skala, blancha, skära, glacera		
	Plocka örter		
	LAX HALSTRAD		
	LAX, portinera, halstra, markera		
	Spetskål, skära, vacca, baka		
	Koka potatis, markera		

	Spenat, skölja, plocka, markera			
	Baka tomat, markera			
	Vingrette, göra, markera			
	Fänkål, hyvla på mandolin			
	Plocka örter			
	BLOMKÅL VARIATION			
	Baka hel iugn (140grader-60min)			
	Kräm kcka, puréa, smöra, markera			
	Blomkålcouscous, mixa, markera			
	Bryntsmör, smaka upp med soya			
	Edamameböna, blancerat, markera			
	Purjolök, skära fritera, markera			